

Pr Liisa-Ly Pakosta
Justiits- ja digiminister
Justiits-ja Digiministeerium
Suur-Ameerika 1
10122 TALLINN

Teie: 07.06.2026 nr 21-1/26/2978-2

Meie 11.06.2026 nr 5.1-1/121

Pöördumine seoses e-tõendite määruse kohaldamisega üleminekuolukorras

Pöördume seoses Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2023/1543, mis käsitleb Euroopa andmesitamis määrust ja Euroopa andmesäilitamismäärust elektrooniliste tõendite hankimiseks kriminaalmenetluses ja kohaldub alates 18. augustil 2026. Täname, et selgitasite selle määruse rakendamiseks tehtavat eeltööd Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liidule (ITL) 07.06.2026 kirjaga nr 21-1/26/2978-2.

Samal teemal pöördus ITL-i liige Telia Eesti AS teie poole 19.03.2026 kirjaga nr EC.1-5.1/90. Vastuses Telia selgitustaotlusele selgitasite, et määruse rakendamisel nähakse ette uue detsentraliseeritud IT-süsteemi kasutamine, teenusepakkujatele luuakse registreerimisvõimalus Euroopa Komisjoni veebilehel, luuakse riiklik otspunkt ning ligipääs hakkab toimuma määratud esindaja kaudu TARA autentimise abil. Samuti märkisite, et juhul, kui vastav IT-süsteem ei ole määruse kohaldamise ajaks töös, ei kavatseta riigi poolt luua Eestis eraldi alternatiivset süsteemi. Vastuskirjas märkisite, et vajadusel saaks päringuid ja vastuseid edastada Eesti õiguskaitseasutuste vahendusel sarnaselt senise rahvusvahelise koostööga.

Vastuses ITL-ile tõdesite, et praeguseks hetkeks ei ole see IT-süsteem veel lõplikult valmis ning arendus selles osas veel käib. Selgitasite, et Euroopa Komisjon alles tegeleb arendustega ning lõplikud detailsed tööprotsessid ja vastutus ei ole samuti veel paigas.

Kuna tegu on kõikide sideettevõtjate ja infoühiskonnateenuse osutajate jaoks olulist tähendust omava sektoriülese küsimusega, pöördume käesolevaga sel teemal Teie poole uuesti edasiste juhiste saamiseks.

Probleemiks on kujunemas, et kuna määruse kohaldumisaeg on sedavõrd lähedal, on olemas reaalne võimalus, et vastav üle-euroopaline IT süsteem ei valmi tähtaegselt ja ka Eestis pole kavas luua alternatiivset süsteemi.

Seega palume õigusselguse huvides Justiits- ja Digiministeeriumilt juhiseid, kuidas peavad teenuseosutajad tegutsema olukorras, kus määruse kohaldamise alguskuupäev saabub, kuid määruses toodud kohustuste täitmiseks vajalik tehniline kanal ei ole veel toimiv või kasutusvalmis.

Käesoleva ajani ei ole me saanud täiendavat teavet ei Euroopa Komisjoni lehele loodava registreerimisvõimaluse ega muude praktiliste sammude osas, kuigi määruse jõustumiseni on aega veidi üle 2 kuu ning kohe on algamas suvepuhkuste periood.

Peame mõistlikuks, et kohustuse adressaatidele on enne kohustuste praktilist rakendamist võimalikult selgelt arusaadav, millist menetluskorda tuleb üleminekuolukorras järgida, millise kanali kaudu loetakse suhtlus nõuetekohaselt toimunuks ning kuidas hinnatakse olukorda siis, kui kohustuse täitmine sõltub tehnilise lahenduse olemasolust ja kättesaadavusest.

Ühtlasi märgime, et aprillis oli Justiits- ja Digiministeeriumi poolt kooskõlastamisel kriminaalmenetluse seadustiku ja karistusseadustiku muutmise seaduse eelnõu, mille eesmärk on tagada määruse rakendamine Eesti õiguses, sealhulgas näha ette vastutus määruse nõuete rikkumise eest. Nimetatud eelnõu jõustumisajaks on kavandatud 18.08.2026 ehk samal ajal e-tõendite määruse kohaldamise algusega. **Teeme ettepaneku, et selle eelnõu ja eelõige selles sisalduvad määruses sätestatud kohustuste rikkumiste eest vastutuse ette nägevate sätete jõustumisaeg lükatakse edasi, kuni on valminud ja kasutusele võetud Euroopa ülene IT-lahendus, mis omab määruse täitmisel kriitilist rolli.**

Peame väga oluliseks, et teenuseosutajatele oleks eelnevalt selge, kuidas hinnatakse kohustuste täitmist olukorras, kus nende täitmiseks vajalik tehniline lahendus ei ole veel tegelikult kasutatav või kättesaadav. Seetõttu tuleb kehtestada vastavad sanktsioone kehtestavad normid alates hetkest, mil päriselt on võimalik määruse nõudeid täita.

ITL palub Justiits- ja Digiministeeriumilt vastuseid järgmistele küsimustele:

1. Kas ministeerium kinnitab, et juhul, kui määruse rakendamiseks vajalik IT-lahendus ei ole 18. augustiks 2026 tegelikult kasutatav ega teenuseosutajatele kättesaadav, toimub taotluste ja vastuste vahetamine ajutiselt senise kehtiva korra alusel või muu ministeeriumi poolt ametlikult määratud ajutise lahenduse kohaselt? Palume võimalusel ministeeriumil vastata sellele küsimusele kahe nädala jooksul ehk hiljemalt 26.06.2026 andes kirjalikku ja üheselt arusaadavat infot, milline on sellisel juhul kohaldatav praktiline menetluskord;
2. Kas ministeerium peab õigeks tõlgendust, et sellises üleminekuolukorras tuleb teenuseosutaja kohustuste täitmist hinnata lähtudes sellest, milline täitmine on olemasolevate side- ja menetluskanalite kaudu objektiivselt võimalik?
3. Kas ministeerium toetab ITL-i ettepanekut lükata edasi sanktsioonide jõustumine, kuni määruses kirjeldatud infosüsteem on valminud ja kasutatav ning kohustuste täitmine võimalik?

Palume õigusselguse huvides ministeeriumi seisukohta ka selles osas, millest tuleks lähtuda teenuseosutaja kohustuste täitmise hindamisel olukorras, kus määruse rakendamiseks vajalik tehniline lahendus või taristu ei ole õigeaegselt valminud või teenuseosutajale kättesaadavaks tehtud.

Peame väga oluliseks, et üleminekuolukorras kohaldatav praktika ning ministeeriumi arusaam teenuseosutajate kohustuste ulatusest oleks enne määruse kohaldamise algust võimalikult selgelt paigas ja teenuse osutajaile selgelt kommunikeeritud. See võimaldab teenuseosutajail olla valmis oma tegevuse korraldamiseks nii palju kui võimalik ka olukorras, kus Euroopa Liidu poolt on jäetud juba 2023. aastal vastu võetud määruse nõuetekohaseks järgimiseks vajalikud IT - süsteemid tähtaegselt loomata.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Doris Pöld
Tegevjuht

Keilin Tammepärg, keilin.tammeparg@itl.ee